

Suomen hallintojärjestelmä

Suomen hallintojärjestelmä jakaantuu kolmeen osaan: valtion hallinto, alueellinen hallinto ja paikallinen hallinto. Tässä tutustumme **valtion hallintoon**.

Valtion ylin hallinto on eduskunta, presidentti ja hallitus.

Suomessa valta on jaettu lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomiovaltaan. Lakeja säätää eduskunta, lakien toimeenpanovalta on presidentillä ja hallituksella. Tuomiovaltaa käyttävät tuomioistuimet. Suomessa noudatetaan kansainvälisiä sopimuksia, EU-lakeja ja Suomen omia lakeja.

Eduskunta eli parlamentti

Eduskunnassa on 200 kansanedustajaa, jotka valitaan vaaleilla. Eduskunnan tehtävä on

- säätää Suomen lait,
- päättää valtion budjetista,
- hyväksyä Suomea koskevat kansainväliset sopimukset sekä
- valvoa hallituksen ja ministerien toimintaa.

Tavallisesti hallitus ehdottaa uutta lakia eduskunnalle. Myös yksittäinen kansanedustaja voi tehdä lakiehdotuksia. Eduskunta käsittelee ehdotettua lakia. Jos se hyväksyy lain, presidentti vahvistaa lain allekirjoituksellaan. Mediassa kerrotaan uudesta laista ja sen tarkoituksesta ja sisällöstä. Näin kansalaiset saavat ajantasaista tietoa laeista.

Eduskunta päättää, miten valtion verorahat käytetään. Valtion budjetista neuvotellaan vuosittain ja eduskunta valvoo sen toteutumista. Eduskunnan täytyy pysyä ajan tasalla siitä, mitä Euroopan unionissa päätetään. Eduskunta kertoo, mitä mieltä Suomi on EU:n käsittelyssä olevista asioista. Suomen lait ja EU-säädökset eivät voi olla ristiriidassa keskenään. Suomen on pakko ottaa huomioon EU-säädökset, koska Suomi on EU:ssa.

Hallitus

Pääministeri ja muut ministerit muodostavat hallituksen. Suomessa on aina 12–14 ministeriä, esimerkiksi sisäministeri, ulkoministeri, opetus- ja kulttuuriministeri ja oikeusministeri. Eduskunta valitsee äänestämällä pääministerin, ja tasavallan presidentti nimittää hänet tehtäväänsä. Pääministeriksi nousee yleensä sen puolueen puheenjohtaja, joka on menestynyt vaaleissa parhaiten. Muut ministerit nimitetään pääministerin ehdotuksen mukaisesti. Uusien ministerien kesken laaditaan **hallitusohjelma**, jossa kerrotaan, mitkä ovat hallituksen politiikan tavoitteet ja päämäärät toimintakaudella.

Ministeriöt valmistelevat ne asiat, joista hallitus päättää. Ministerit johtavat ministeriöiden työtä. Ministeriöitä ovat esimerkiksi puolustusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö. Ministeriöiden alla toimii useita virastoja ja laitoksia. Esimerkiksi Maahanmuuttovirasto on sisäministeriön alainen virasto. TE-palvelut (Työ- ja elinkeinopalvelut) taas on työ- ja elinkeinoministeriön alainen virasto.

Hallitus valmistelee asiat, jotka eduskunta käsittelee. Kun eduskunta päättää jotakin, hallitus toteuttaa päätökset. Hallitus on vastuussa työstään eduskunnalle, eli ministerien täytyy nauttia eduskunnan luottamusta. Eduskunnan täytyy siis uskoa, että hallitus ja kaikki ministerit hoitavat työnsä hyvin ja luotettavasti. Jos eduskunta ei usko tätä, koko hallitus voi hajota. Jos luottamusta ei ole, yleensä vain pääministeri tai yksittäinen puolue lähtee pois hallituksesta, mutta muu hallitus jatkaa samana seuraaviin vaaleihin asti. Jos koko hallitus kaatuu, maassa täytyy ehkä järjestää uudet eduskuntavaalit etuajassa.

Presidentti

Suurinta valtaa Suomessa käyttävät pääministeri ja eduskunta. Heillä on enemmän valtaa kuin presidentillä, mutta Suomen presidentti on kuitenkin maan näkyvin johtaja. Presidentin valtaa on vähennetty Suomessa 1980-luvulta lähtien. Ennen presidentillä oli enemmän valtaa.

Suomessa presidentin tehtäviä ovat:

- vahvistaa eduskunnan säätämät lait,
- nimittää tehtäviinsä korkeimmat virkamiehet ja
- johtaa Suomen ulkopoliittikaa yhteistyössä hallituksen kanssa.
- Presidentti on myös Suomen armeijan ylipäällikkö.

MIETI:

1. Miten Suomen ja USA:n järjestelmät eroavat toisistaan?
 - a. Kuinka pitkä on presidentin kausi?
 - b. Kuinka pitkä on kansanedustajan kausi?
 - c. Kuinka monta puoluetta on hallituksessa?
 - d. Mitkä ovat presidentin tehtävät ja vastuut?
 - e. Kuka tai mikä säätää lait?
 - f. Kuinka monta kansanedustajaa on?
 - g. Kuka johtaa puhetta parlamentissa?
 - h. Kenellä on eniten valtaa?
 - i. Kuka on presidentin sijainen?